

////////////////////// KRÓNKA //////////////////////////////////////

KSH Agrárcensus 2020

AgrárKlub, 2022. február 15.

BODOR DÁVID

A KSH teljes körű mezőgazdasági összeírást hajtott végre Agrárcensus 2020 elnevezéssel, amelynek eredményei feldolgozásra kerültek és széles körben megismerhetők. Az adatokból olyan szerkezeti információk ismerhetők meg, mint például a gazdálkodók száma, földhasználata, állatállománya, a gazdálkodási forma, a munkaerő-felhasználás, a gazdaságirányítók kora és mezőgazdasági képzettsége, vagy éppen a digitális eszközök használata és a gazdaságátadással kapcsolatos elképzelések. Ebből a gazdag adattartalomról számos érdekes tendencia rajzolódott ki, amelyeket *Páll Zsombor*, az Agrárminisztérium statisztikusa és elemzője ismertetett előadása során.

Az előadás elején röviden bemutatta a mezőgazdaság elmúlt évtizedben kirajzolódtatott fejlődési pályáját annak érdekében, hogy a szerkezeti változások érthetőbbek legyenek. Elmondható, hogy a mezőgazdaság kibocsátása folyó áron 3378 milliárd forintra növekedett 2021-re, folyó áron kétszeresére emelkedett, de változatlan (2010-es) áron számolva is negyedével bővült a teljesítmény 2010 és 2021 között. Az agrár-export értéke is 82,2 százalékkal, 5,8-ról 10,6 milliárd euróra nőtt a vizsgált időszakban. Figyelemreméltó, és a hozzáadott érték, valamint a jövedelem szempontjából kedvező, hogy a feldolgozott termékek aránya jelentős bővülést mutatott.

Továbbá az országos mezőgazdasági termelékenységi mutatók is egyértelműen javulni látszanak a bázishoz képest. Utóbbi jól illusztrálja, hogy a munkatermelékenységet kifejező mutató, az egy éves munkaerőegységre jutó változatlan áron számolt

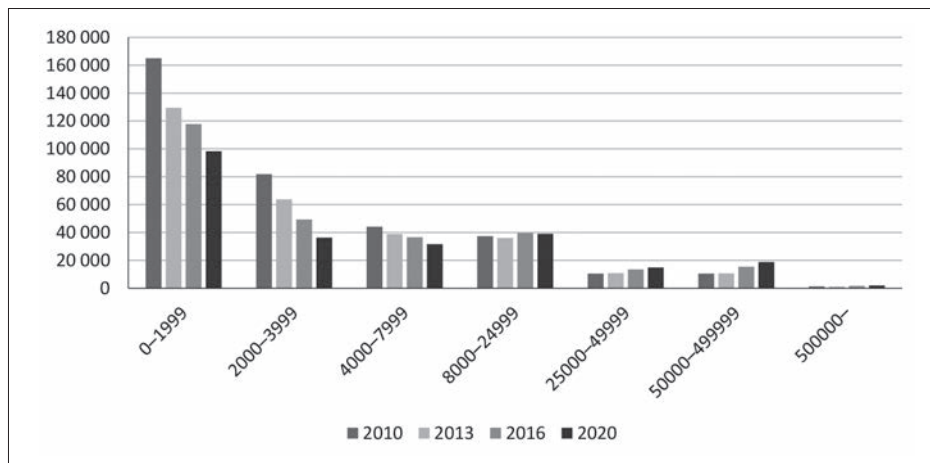
bruttó hozzáadott érték 85,4 százalékkal, a területi termelékenységet mérő egy hektárra jutó változatlan áron számolt bruttó hozzáadott érték pedig 45,3 százalékkal emelkedett 2010 és 2021 között. Ezzel párhuzamosan a természetes hatékonysági mutatók is jelentősen növekedtek, elég, ha a főbb szántóföldi növények hozamára, a tej- és tojáshozamra, vagy éppen a sertés és baromfi takarmányhasznosítására és napi tömeggyarapodására gondolunk. Ez elsősorban a beruházások következtében javuló technológiai színvonalnak és az agrotechnológia modernizációjának köszönhető. Már vannak Magyarországon olyan gazdaságok, amelyek termelési mutatóikban Európa élmezőnyébe tartoznak.

Az évtizedes távlatban látványosan bővülő termelékenység ellenére a magyar mezőgazdaság teljesítménye még elmarad a nyugat-európai versenytársakétól. Ezért az agrárpolitika feladata a további felzárkózás elősegítése. Ehhez jó alapot fog nyújtani, hogy Magyarországon 2023 és 2027 között a Közös Agrárpolitika II. pillérének belül a forrásokból több mint 50 százalékkal részesednek a beruházási támogatások.

Rátérve az agrárcensus adataira megállapítható, hogy a gazdaságok számának több évtizede tartó és az európai tendenciákba illő csökkenése folytatódott. Összesen 241 ezer gazdaság működött 2020-ban, közel harmadával kevesebb, mint tíz évvel korábban. A növénytermesztő gazdaságok száma kisebb mértékben csökkent, mint az állattartóké. Ugyanakkor azt lényeges látni, hogy elsősorban a kisebb, önellátásra, melléktermékesként termelő, idősebb

I. ábra

Gazdaságok száma STÉ szerint, db

Forrás: KSH

gazdálkodók hagytak fel a termeléssel. Megváltozott az életmód, a munkavégzéssel kapcsolatos elvárások, sokan nem szívesen vállalják a mezőgazdasággal, különösen az állattartással járó mindennapos munkát. Emellett a gazdasági növekedéssel párhuzamosan élénkülő munkaerőpiac miatt más, jobban fizető ágazatok jelentős munkaerő-elszívó hatást gyakorolnak, bővülnek a vidéki munkavállalók lehetőségei. Az állattartás a nemzetközi piaci folyamatok hatására is egyre inkább tőke- és technológiagigényes, intenzív versenyben kell helytálljanak a termelők. Ez pedig érdemi koncentrációhoz vezetett Magyarországon is.

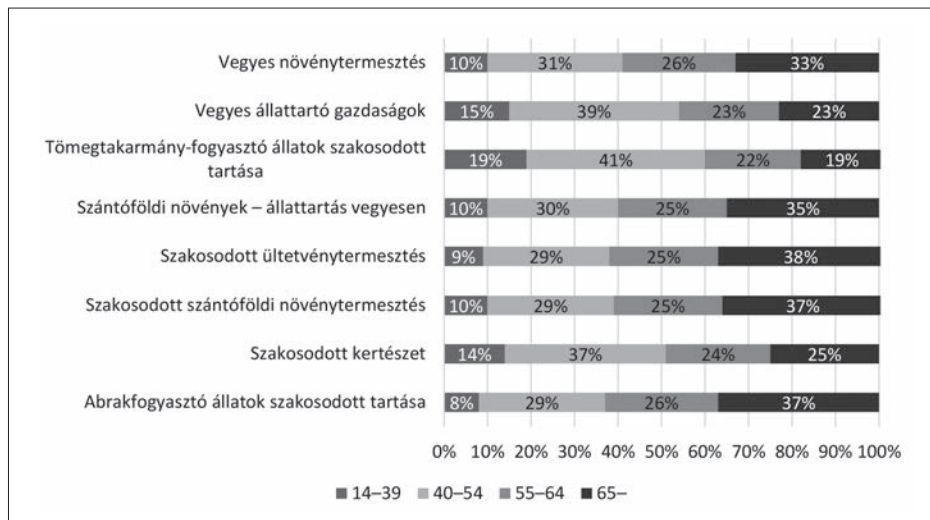
A fentieket jól alátámasztja az, hogy a kisgazdaságok, azaz a 0–8000 euró standard termelési értékkel (STÉ) bíró gazdálkodók száma folyamatosan csökken. A hazai viszonylatban közepes méretű gazdaságoknak tekinthető, árutermelő vállalkozások száma azonban stagnálást, illetve emelkedést mutatott. Összességében a kis- és közepes méretű gazdaságok földhasználata a meghatározó. Az 5 és 300 hektár közötti területet művelők rendelkeztek minden művelési ág területének mintegy kétharmadával 2010 és 2020 között (1. ábra).

Fontos kiemelni azonban, hogy a statisztikai mérethatárokból nem lehet egyértelműen következtetni a vállalkozások jövedelmezőségére, illetve gazdasági prosperálására. A kisüzemeknek is lehet versenyképes termelési, illetve értékesítési rendszerük, ugyanakkor a nagygazdaságok tekintetében sem magától értetődően garantált a siker. Minden vállalkozásnak meg kell találnia az optimális termékszerkezetet, termelési technológiát és értékesítési csatornát. Míg a kisebbek elsősorban a réspiacson, illetve a helyi kereslet kielégítésében és többek között online vagy gazdaságból történő értékesítéssel lehetnek sikeresek, a nagyobb méretű vállalkozások hatékony termeléssel, az élelmiszer-feldolgozóknak vagy az áruházláncoknak szállítva fontos szerepet tölthetnek be a lakosság élelmiszerében, vagyis a tömegtermékek termelésében.

A mezőgazdaságban dolgozó irányítók életkor szerinti megoszlásában folytatódott az uniószerthe megfigyelhető előregedés, ami a társadalomban megfigyelhető változást is tükrözi. A 44 évnél fiatalabbak mindössze 19%-os arányban vannak képviselve, míg a 65 évnél idősebbek részesedése 35 százalék volt (2. ábra).

2. ábra

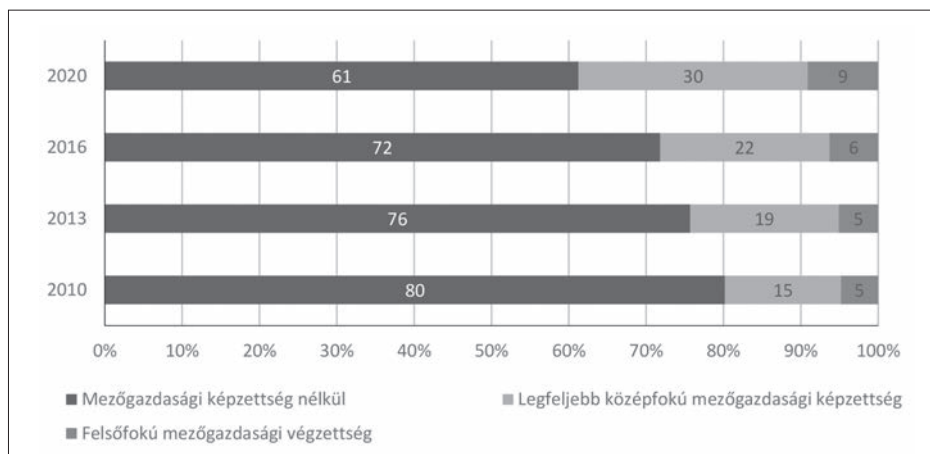
Írányítók számának megoszlása életkor kategória szerint az egyes gazdaságtípusokban

Forrás: KSH

3. ábra

A gazdaságok számának megoszlása az irányító mezőgazdasági képzettsége szerint

Forrás: KSH

A képzettségi szint kedvező irányú eltolódása viszont megfigyelhető volt a vizsgált időszakban, ami fontos az egyre inkább tudásintenzívvé váló mezőgazdasági termelésben. A mezőgazdasági képzettség nélküli gazdaságirányítók száma 61 százalékra csökkent 2020-ra, míg az alap- és középfokú mezőgazdasági képzettséggel

rendelkezők aránya 30 százalékra, az agrárdiplomásoké 9 százalékra növekedett (3. ábra).

A technológiai színvonalra és a gazdaságos beruházás méretére utal elsősorban az, hogy precíziós eszközöket 25 000 euró standard termelési érték felett használnak érdemben a gazdaságok, ami többek között

I. táblázat
 Precíziós eszközöket használó gazdaságok aránya STÉ méretkategóriák szerint 2020-ban, százalék

	Döntéstámogató szoftver/alkalmazás	Hozamtérképezés	Flottakövetés	Sorvezető/automata kormányzás	Differenciált munkaműveletek	Általános környezeti szenzorok	Növényállapot-felmérés	Egyedi (precíziós) takarmányozás	Robotok alkalmazása	Drónok alkalmazása
0–1999	1%	1%	1%	1%	1%	1%	2%	1%	0%	1%
2000–3999	1%	1%	1%	1%	1%	1%	3%	1%	0%	1%
4000–7999	2%	2%	1%	2%	3%	2%	5%	1%	0%	1%
8000–24999	2%	2%	1%	4%	4%	4%	9%	2%	1%	2%
25000–49999	4%	4%	2%	8%	7%	5%	12%	2%	1%	2%
50000–499999	8%	9%	6%	24%	15%	10%	18%	3%	2%	5%
500000–	26%	22%	32%	48%	36%	29%	17%	14%	3%	12%

a beruházás magas bekerülési értékére és a minimális gazdaságméretre vezethető vissza. Azonban a társas vállalkozások eladósodottsági foka még mindig alacsonynak mondható (2020-ban 27% volt), így lehet még szabad tér hitelek felvételére és a fejlesztések megvalósítására. A legnépszerűbb precíziós eszközök az automata kormányzás, a differenciált munkaműveletek és az általános környezeti szenzorok (1. táblázat).

Mindent összevetve, a felmérés eredményeiből újfent, bár a korábnál kisebb mértékben kirajzolódik a hazai mezőgazdaság duális szerkezete, amelynek egyik felét az elsősorban helyi igényeket kiszolgáló háztáji és árutermelő kisgazdaságok, a másikat pedig a közép, illetve nagygazdaságok alkotják. Az elmúlt években mind számukban, mind gazdasági jelentőségükben előtérbe kerültek a közepes méretű árutermelő

gazdaságok. Látható, hogy a kisgazdaságok szempontjából az üzembiztonságot szolgáló stabilitási, fejlesztési megoldások és az innovatív értékesítési csatornák, valamint rés piacok/termékszegmensek megtalálása kritikus pont lesz az elkövetkező – gazdasági sokkhatásokkal teli – években. Akár csak az árutermelő üzemek tekintetében, amelyeknek fejlesztéseikkel a nemzetközi versenytársak egyre hatékonyabbá váló termelésére is választ kell adniuk. Az elkövetkező időszakban kardinális lesz a mezőgazdasági képzettség további növelése, a generációs megújulás és a modern technológiák beszerzése.

Ezen eredmények irányt mutatnak az ágazat egyéb szereplőinek, döntéshozóinak is a jövő tervezéséhez, a fejlesztési, szabályozási lehetőségek hatékony kialakításához és felhasználásához.